

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ

"ЗАТВЕРДЖУЮ"
Заступник керівника
(проктор з науково-педагогічної роботи)
М. В. Афанасьєв

ЕКОНОМІКА ПІДПРИЄМСТВА

робоча програма навчальної дисципліни

Галузь знань	усі
Спеціальність	усі
Освітній рівень	перший (бакалаврський) рівень
Освітня програма	усі

Вид дисципліни	базова
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська

Завідувач кафедри
міжнародної економіки та менеджменту
зовнішньоекономічної діяльності

Я.О. Полякова

Харків
ХНЕУ ім. С. Кузнеця
2019

ЗАТВЕРДЖЕНО
на засіданні кафедри міжнародної економіки та менеджменту
зовнішньоекономічної діяльності
Протокол № 8 від 6.03.2019 р.

Розробник:
Бондарено Л.М., к.е.н., доцент кафедри міжнародної економіки та
менеджменту зовнішньоекономічної діяльності

**Лист оновлення та перезатвердження
робочої програми навчальної дисципліни**

Навчальний рік	Дата засідання кафедри – розробника РПНД	Номер протоколу	Підпис завідувача кафедри

1. Вступ

Анотація навчальної дисципліни: в навчальній дисципліні розглянуто теорії та моделі підприємств, види підприємств та їх організаційно-правові форми та сучасні моделі розвитку підприємства, зовнішнє середовище господарювання підприємства; , приділено належну увагу характеристиці планування діяльності підприємства, його товарної та цінової політики, сучасної кадрової політики; розглянута конкурентоспроможність продукції та підприємства; наведена характеристика основного і оборотного капіталу відтворення і використання основних фондів; розглянуті етапи розвитку підприємства на базі науково-технічного і організаційного прогресу; представлено процес формування і визначення ефективності інвестицій та ефективність діяльності підприємства в умовах ринкової економіки.

Мета дисципліни «Економіка підприємства» є формування у студентів ключових понять з основ прикладної економіки, визначення особливостей організації та ефективного функціонування первинної ланки ринкової системи господарювання. З метою найкращого засвоєння навчального матеріалу дисципліни студенти повинні до початку її вивчення опанувати знання і навички у галузі політичної економії, макроекономіки, мікроекономіки, вміти аналізувати вплив чинників зовнішнього і внутрішнього середовища на основні фінансово-економічні показники роботи підприємств та визначати ефективність виробництва.

Завданнями дисципліни є теоретична та практична підготовка студентів з таких питань:

підприємство як суб'єкт господарювання та основні напрями його господарсько-фінансової діяльності (операційна, інвестиційна, інноваційна, фінансова);

методологічні та методичні засади планування діяльності підприємства;

формування програми виробництва продукції та її реалізації, визначення виробничої потужності підприємства;

визначення складових ресурсного потенціалу підприємства та шляхи його ефективного використання;

теоретичні засади формування й використання трудових ресурсів підприємства та системи їх матеріального стимулювання; методичні підходи до їх аналізу та планування;

теоретичні засади формування та використання майнових ресурсів (активів) підприємства, методичні підходи до їх аналізу та планування;

теоретичні засади формування фінансових ресурсів (капіталу) підприємства, методичні підходи до їх аналізу та планування;

механізм формування економічних результатів господарсько-фінансової діяльності підприємства;

оцінювання ефективності господарської діяльності та пошук шляхів її підвищення.

Об'єктом вивчення навчальної дисципліни є теоретичні концепції та методологія процесу управління господарсько-фінансовою діяльністю підприємства, що поширені у світовій науці та практиці.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є причини, наслідки, резерви, зв'язку економічних явищ і процесів господарської діяльності підприємства

У процесі навчання студенти отримують необхідні знання під час лекційних занять та виконання практичних завдань. Найбільш складні питання винесено на розгляд і обговорення під час семінарських занять. Також велике значення в процесі вивчення та

закріплення знань має самостійна робота студентів. Усі види занять розроблені відповідно до кредитно-модульної системи організації навчального процесу.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен знати:

принципи економічної діяльності підприємства та їх особливості в сучасних умовах:

принцип економічної ефективності;

принцип фактичної собівартості;

принцип безперервності ведення економічних розрахунків; принцип ціноутворення;

принцип сталості.

вміти:

здійснювати стратегічне, тактичне та оперативне планування;

обґрунтовувати обсяги виробництва та реалізації продукції підприємства, його виробничої потужності, потреби підприємства у матеріальних ресурсах;

аналізувати та планувати ресурси, розробляти політику формування та використання трудових, майнових і фінансових ресурсів;

аналізувати та планувати доходи, поточні витрати і фінансові результати від операційної, інвестиційної та фінансової діяльності підприємства;

обґрунтовувати ефективність інвестиційних та інноваційних проектів;

організувати і здійснити економічні розрахунки;

забезпечувати своєчасний збір та інформації в усіх напрямках підприємства;

складати плани та економічні звіти;

користуватися спеціальними нормативно-правовими документами, що стосуються економічної діяльності підприємства.

У процесі викладання навчальної дисципліни основна увага приділяється оволодінню студентами професійними компетентностями.

Курс	2	
Семестр	2	
Кількість кредитів ECTS	5	
Аудиторні навчальні заняття	лекції	32
	семінарські, практичні	32
Самостійна робота		86
Форма підсумкового контролю	Екзамен	

Структурно-логістична схема вивчення навчальної дисципліни

Попередні дисципліни	Наступні дисципліни
Макроекономіка	Менеджмент
Мікроекономіка	Маркетинг
Інформатика	Бухгалтерський облік
Політична економія	Міжнародні економічні відносини
Світове господарство і міжнародні економічні відносини	Міжнародні фінанси

2. Компетентності та результати навчання за дисципліною:

Компетентності	Результати навчання
Знання, вміння та навички щодо визначення місця підприємства у сучасній системі господарювання	Здатність до визначення місця підприємства у загальній системі соціально орієнтованої ринкової економіки
	Здатність аналізувати ефективність, конкурентоспроможність продукції підприємства, володіти практичними навичками оцінювання цих параметрів
	Здатність до обґрунтування обсягів виробництва та реалізації продукції, його виробничої потужності
	Здатність до своєчасного планування заходів з підвищення прибутковості діяльності підприємства
	Здатність до аналізу факторів і показників використання всіх ресурсів діяльності підприємства
	Здатність до аналізу факторів і показників використання трудових ресурсів підприємства
	Здатність до вивчення і узагальнення теоретичних засад формування та використання майнових ресурсів (активів) підприємства
	Здатність визначати оптимальний склад та основні джерела формування активів підприємства
Знання, вміння та навички щодо ефективного використання ресурсів підприємства	Здатність до вибору форм і проведення розрахунків в областях оплати праці, калькулювання собівартості і ціноутворення
	Здатність проводити аналіз зовнішніх та внутрішніх чинників формування чистого доходу підприємства
	Здатність визначати оптимальну цінову політику підприємства
	Здатність до аналізу факторів показників економічної ефективності діяльності підприємства
	Здатність до розробки варіантів управлінських рішень в області економічного механізму функціонування підприємства
	Здатність до організації та здійснення економічних результатів, що визначають рівень господарської діяльності підприємства
	Здатність до складання планів і економічних звітів для економічного аналізу та розробки стратегії розвитку підприємства
Здатність формулювати цілі та здійснювати стратегічне та оперативне фінансове планування на основі фінансового аналізу діяльності підприємства	Здатність формулювати цілі та здійснювати стратегічне та оперативне фінансове планування
	Здатність визначати оптимальні напрямки інвестиційної діяльності підприємства
	Здатність розробляти стратегії розвитку підприємства
	Здатність оцінювати та аналізувати можливість банкрутства підприємства та у разі необхідності складати програму оздоровлення підприємства

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Підприємство в сучасній системі господарювання та ресурсне забезпечення його діяльності.

Тема 1. Теорії підприємств і основи підприємництва

1.1. Поняття підприємства та основні засади його функціонування

Поняття підприємства як первинної економічної ланки виробничої сфери. Цілі та напрямки діяльності підприємства. Правові основи функціонування підприємств в Україні.

1.2. Теорії підприємств

Основні теоретичні моделі підприємства: неокласична, інституціональна, еволюційна, підприємницька, агентська, інтеграційна, їх сутнісна характеристика.

1.3. Загальна характеристика підприємницької та господарської діяльності

Сутність господарської діяльності. Сутність та основні функції підприємницької діяльності. Моделі підприємництва. Правове забезпечення підприємницької діяльності в Україні. Організаційно-правові форми підприємницької діяльності: одноосібна власність, товариства, корпорації. Виробнича та посередницька діяльність.

1.4. Договірні взаємовідносини в підприємницькій діяльності

Договірні відносини і партнерські зв'язки в підприємницькій діяльності. Сутність договору. Види договорів: установчий та підприємницький. Класифікація договорів за сферами діяльності. Структура договору. Форми співробітництва підприємців у різних сферах здійснення підприємницької діяльності.

1.5. Міжнародна підприємницька діяльність

Міжнародна підприємницька діяльність, її суб'єкти. Різновиди зовнішньоекономічної діяльності. Регулювання міжнародної підприємницької діяльності.

Тема 2. Види підприємств, їх організаційно-правові форми

2.1. Класифікація підприємств

Класифікація підприємств. Види та організаційні форми підприємств в Україні, їх загальна характеристика. Унітарні та корпоративні підприємства.

2.2. Господарські товариства

Акціонерні товариства. Товариства з обмеженою відповідальністю, з додатковою відповідальністю, з повною відповідальністю. Командитні товариства.

2.3. Види підприємств за розміром та за формою власності

Класифікація підприємств в залежності від їх розмірів та кількості працюючих: малі підприємства, середні та великі. Пільги для суб'єктів малого підприємництва, які діють в Україні. Види підприємств в Україні за формою власності: приватне підприємство, підприємство колективної власності, комунальне підприємство, державне підприємство, підприємство засноване на змішаній формі власності.

2.4. 4. Економічні аспекти діяльності об'єднань підприємств в Україні

Види об'єднань підприємств: асоціації, корпорації, концерни, консорціуми, холдинги, промислово-фінансові групи. Економічні аспекти діяльності об'єднань підприємств в Україні.

Тема 3. Зовнішнє середовище господарювання підприємств

3.1. Сутність та складові зовнішнього середовища господарювання підприємств

Підприємство як відкрита система, вплив зовнішнього оточення на діяльність підприємства. Складові зовнішнього середовища господарювання підприємств.

3.2. Зовнішнє середовище найближчого оточення

Постачальники ресурсів, посередники, споживачі. «Контактні» аудиторії: фінансові установи; засоби масової інформації; державні установи, що займаються наглядом і

регулюванням виробничої діяльності; місцеві контактні аудиторії. Конкуренти, напрямки і методи збору інформації про конкурентів.

3.3. Віддалене (загальне) зовнішнє середовище підприємств, соціальне середовище, науково-технічні фактори зовнішнього середовища

Соціальне середовище: темпи росту населення, його вікова структура, стиль життя, звички та моральні цінності, етичні та релігійні основи суспільства.

Правове середовище. Контрактне право. Закони та правові акти, що захищають споживачів. Закони, що захищають споживачів від монопольних цін. Закони, які стосуються взаємовідносин організацій з суспільством. Законодавство про охорону оточуючого середовища.

Державне і політичне середовище. Державне замовлення, регулююча роль держави щодо оподаткування, регулювання кредитних ставок, фінансування довгострокових капітальних вкладень і т. ін.

Науково-технічні фактори. Структурна перебудова економіки. Науково-технічний прогрес, спрямований на вирішення соціальних проблем, подолання обмеженості ресурсів, зокрема, паливно-енергетичних, оволодіння принципово новими технологіями. Роль держави у регулюванні науково-технічного прогресу.

Економічні фактори. Рівень зайнятості, інфляція, податкові умови бізнесу.

3.4. Оцінка впливу факторів зовнішнього середовища на підприємство

Складання переліку зовнішніх погроз та можливостей. Оцінка впливу факторів зовнішнього середовища на діяльність підприємства.

Тема 4. Структура та управління підприємством

4.1. Структура підприємства

Виробничі структурні підрозділи підприємств: виробництва, цехи, відділення, дільниці, бригади, бюро, лабораторії тощо. Функціональні структурні підрозділи апарату управління: управління, відділи, бюро, служби тощо. Функції, права та обов'язки структурних підрозділів підприємства. Філії, представництва, відділення та інші відокремлені підрозділи підприємств.

4.2. Сутність та функції процесу управління

Сутність і основні задачі управління підприємством. Принципи та підходи до здійснення процесу управління. Рівні управління на підприємстві. Планування, організація, мотивація та контроль як основні функції управління підприємством.

4.3. Методи управління діяльністю підприємств

Поняття методів управління. Класифікація методів управління. Економічні, організаційні, соціально-психологічні методи управління. Організаційні форми реалізації методів управління.

4.4. Організаційні структури управління підприємствами та система загальнодержавного управління підприємствами

Основні типи організаційних структур управління. Принципи та етапи побудови організаційних структур управління. Вищі органи державного управління підприємствами й організаціями, їх організація та взаємодія.

Тема 5. Ринок і продукція

5.1. Ринкове середовище господарювання підприємств

Поняття, зміст та класифікація ринків. Структура та інфраструктура ринків. Роль і місце підприємств у ринковому середовищі.

5.2. Характеристика продукції та її класифікація

Поняття продукції та її класифікація. Номенклатура та асортимент продукції. Вимірники обсягу продукції. Товарна, валова, чиста та реалізована продукція, їх розрахунок.

5.3. Виробнича програма підприємства

Виробнича програма підприємства та порядок її формування. Основні розділи та техніко-економічні показники виробничої програми. Ресурсне обґрунтування виробничої програми. Система контролю за виконанням виробничої програми підприємства.

5.4. Маркетингова діяльність підприємства та ринку

Визначення маркетингу. Основні функції та принципи маркетингу. Маркетингове середовище підприємства.

Стратегія і тактика маркетингу. Сегментація ринку. Основні стратегії виходу підприємства на ринок. Стимулювання збуту продукції підприємства.

Тема 6. Планування діяльності підприємства

6.1. Основи планування

Планування як функція управління. Методологічні основи планування. Основні принципи планування. Класифікація методів планування діяльності підприємства, їх характеристика.

6.2. Стратегічне планування розвитку підприємства

Сутність стратегічного планування. Основні етапи стратегічного планування діяльності підприємств. Види стратегій. Бізнес-планування: призначення, цілі та функції. Зміст основних розділів бізнес-плану та методика їх складання.

6.3. Тактичне та оперативне планування

Сутність тактичного та оперативного планування, їх відмінність від стратегічного. Зміст тактичних планів. Система оперативного планування.

6.4. Прогнозування розвитку підприємств

Сутність прогнозування. Мета, об'єкти й принципи прогнозування. Види методів економічного прогнозування розвитку підприємств.

Тема 7. Персонал підприємства, продуктивність і оплата праці

7.1. Поняття, класифікація і структура персоналу підприємства. Визначення чисельності окремих категорій працівників

Трудові ресурси та персонал підприємства. Склад персоналу на промисловому підприємстві. Поняття промислово-виробничого та непромислового персоналу. Класифікація персоналу за характером функцій, за рівнем кваліфікації тощо. Розрахунок ефективного фонду часу роботи працівників. Визначення чисельності різних категорій працівників та структури персоналу. Поняття явочної, облікової, середньооблікової чисельності працівників.

7.2. Кадрова політика і система управління персоналом. Колективний договір

Якість робочої сили за різними характеристиками. Кадрова політика і система управління персоналом: мета, функції, принципи здійснення. Оцінка персоналу, її види. Функції оцінки персоналу та напрямки використання її результатів. Колективний договір на підприємстві: мета, порядок укладання, основні розділи.

7.3. Продуктивність праці як економічна категорія. Резерви і фактори зростання продуктивності праці

Сутність продуктивності праці. Методи вимірювання продуктивності праці: натуральний, трудовий, вартісний. Показники продуктивності праці. Прогнозування зміни продуктивності праці на підприємстві за рахунок різних факторів.

7.4. Організація оплати праці на підприємстві. Форми та системи оплати праці працівників різних категорій

Сутність та функції оплати праці. Державна політика та законодавство з оплати праці. Тарифні угоди. Організація оплати праці на підприємстві. Тарифна система та її елементи. Форми оплати праці робітників: відрядна і погодинна. Характеристика різних систем оплати праці. Оплата праці керівників, фахівців і службовців.

7.5. Склад фонду оплати праці на підприємстві. Мотивація трудової діяльності та організація преміювання працівників

Основана та додаткова заробітна плата, інші заохочувальні та компенсаційні виплати. Доплати і надбавки до заробітної плати: види, порядок нарахування. Система мотивації трудової діяльності. Моделі мотивації. Класифікація методів мотивації результативності діяльності. Організація преміювання персоналу. Принципи побудови системи преміювання. Участь працівників у прибутку (доходах) підприємства.

Тема 8. Капітал підприємства

8.1. *Поняття капіталу підприємства*

Сутність та склад капіталу підприємства. Власний і позичений капітал, основний і оборотний капітал.

8.2. *Основний капітал*

Основні фонди як складова виробничих фондів, їх роль у здійсненні процесу виробництва продукції або надання послуг. Поняття та характеристика об'єкту основних фондів. Склад основних фондів відповідно до сучасних стандартів. Класифікація та структура основних фондів. Розподіл основних фондів на виробничі і невиробничі. Активна і пасивна частина основних фондів, їх роль у виробничому процесі.

Первісна, переоцінена, залишкова, ліквідаційна вартість; вартість, що амортизується. Справедлива вартість. Індексація основних фондів.

Фізичне та моральне старіння основних фондів. Види морального зносу основних фондів. Амортизація основних фондів. Норми амортизаційних відрахувань. Оптимізація строків корисного використання основних фондів. Розрахунок амортизаційних відрахувань згідно з податковим обліком. Методи амортизації згідно з бухгалтерським обліком. Прискорені методи амортизації.

Система показників технічного стану і руху основних фондів, їх взаємозв'язок. Система показників озброєності праці основними фондами. Значення й система показників ефективності використання основних фондів. Напрямки інтенсифікації відтворення та шляхи покращення використання основних фондів підприємства. Ремонт основних фондів, види ремонту. Розширене відтворення основних фондів: технічне переозброєння, реконструкція, розширення і нове будівництво. Оцінка доцільності витрат на періодичний ремонт, модернізацію й заміну виробничого устаткування.

8.3. *Нематеріальні активи*

Склад та характеристика нематеріальних активів підприємства, їх вплив на конкурентоспроможність його продукції на ринку. Первинна і переоцінена вартість нематеріальних активів. Амортизація нематеріальних активів, визначення строків їх корисного використання.

Патенти. Патентний захист винаходів. Законодавство з питань захисту патентних прав. Патент як засіб охорони виробничої й господарської діяльності патентоволодаря, як об'єкт комерційних угод. Ознаки патентоздатності винаходів.

Ліцензії. Патентні, безпатентні ліцензії. Невиняткові, виняткові, повні ліцензії. Обмеження під час представлення виняткової ліцензії, які одержали найбільше розповсюдження. Субліцензії, відповідальність за субліцензіями. Вибір виду ліцензії. Ліцензійна торгівля, ліцензійні угоди. Самостійні й супутні ліцензійні угоди. Ліцензійні платежі: періодичні й одноразові платежі. Роялті й паушальний платежі. Ліцензійні відділи, відділи закордонного ліцензування, їх основні функції.

Поняття "ноу-хау". Тенденція до розширення торгівлі "ноу-хау" в сучасних умовах, її причини.

Види товарних знаків. Рекламна функція товарного знаку. Підходи до вибору товарного знаку. Вимоги до товарного знаку. Свідоцтво на товарний знак. Реєстрація товарних знаків в Україні. Цивільно-правова відповідальність за використання чужого товарного знаку.

8.4. *Оборотний капітал підприємства*

Сутнісна характеристика оборотних коштів, їх класифікація. Стадії кругообігу оборотних коштів. Оборотні кошти, що обслуговують сфери виробництва й обігу. Функціональна та елементна структура оборотних коштів. Нормовані й ненормовані оборотні кошти. Джерела формування оборотних коштів.

Методи розрахунку нормативів оборотних коштів (аналітичний, коефіцієнтний, метод прямого розрахунку). Обчислення нормативів оборотних коштів в окремих їхніх елементах (виробничих запасах, незавершеному виробництві, витратах майбутніх періодів, залишках готової продукції). Визначення сукупного нормативу оборотних коштів підприємства.

Основні показники рівня ефективності використання оборотних коштів: коефіцієнти оборотності й закріплення, тривалість одного обороту, коефіцієнти оборотності активів, дебіторської й кредиторської заборгованості, матеріальних засобів та ін., методика їх розрахунку. Шляхи підвищення ефективності використання оборотних коштів на різних стадіях їх кругообігу. Проблеми нестачі оборотних засобів і поновлення їх величини до нормативного рівня.

Змістовий модуль 2. Організація виробництва та економічні результати діяльності підприємства

Тема 9. Інвестиції

9.1. Поняття і класифікація інвестицій

Сутність інвестицій, види інвестицій і їх класифікація. Внутрішні та зовнішні інвестиції. Реальні і фінансові інвестиції. Різновиди і структура капітальних вкладень.

9.2. Інвестиційна діяльність підприємства

Роль інвестицій та джерела їх формування. Підприємство, як об'єкт і суб'єкт інвестування. Інвестиційна привабливість та інвестиційна політика підприємства. Інвестиційні рішення, що приймаються на підприємстві.

9.3. Ефективність інвестицій та її підвищення. Інвестиційні проекти

Оцінка ефективності реальних і фінансових інвестицій. Показники NPV, PBP, IRR. Фактори підвищення ефективності використання інвестицій. Інвестиційні проекти. Цикл, фази та етапи обґрунтування інвестиційного проекту. Фінансовий план та оцінка ефективності інвестиційного проекту.

Тема 10. Інноваційна діяльність

10.1. Характеристика інновацій та інноваційної діяльності

Поняття інновацій та інноваційної діяльності. Види інновацій: товарні, технологічні, управлінські, інформаційні, соціальні, екологічні. Правове забезпечення інноваційної діяльності підприємств України.

10.2. Інноваційні процеси

Інноваційні процеси та їх види. Вплив інновацій на підвищення конкурентоспроможності продукції.

10.3. Науково-технічний прогрес та його роль у розвитку економіки

Сутність науково-технічного прогресу, його форми. Вплив науково-технічного прогресу на розвиток промислового виробництва. Основні цілі впровадження нової техніки і технологій. Особливості впровадження нової техніки в машинобудуванні України.

10.4. Оцінка ефективності інноваційної діяльності

Оцінка ефективності технічних та організаційних нововведень. Показники ефективності інноваційної діяльності підприємства. Вплив інноваційних процесів на скорочення тривалості відтворювального циклу виготовлення продукції.

Тема 11. Техніко-технологічна база і виробнича потужність підприємства

11.1. Сутність техніко-технологічної бази виробництва та її роль у поліпшенні ефективності виробництва

Характеристика техніко-технологічної бази виробництва. Складові та тенденції розвитку техніко-технологічної бази виробництва. Порівняльна характеристика традиційного та інноваційного типів виробництва.

11.2. Управління технічним розвитком підприємства

Форми технічного розвитку підприємства. Оцінка технічного рівня підприємства. Основні показники технічного рівня підприємства. Основні етапи та планування технічного розвитку підприємства. Лізинг як форма оновлення технічної бази виробництва.

11.3. Формування та використання виробничої потужності підприємства

Поняття, види та чинники формування виробничої потужності підприємства. Методичні принципи розрахунку виробничої потужності. Рівень використання виробничої потужності підприємства.

Тема 12. Організація виробництва і забезпечення якості продукції

12.1. Сутність, структура та принцип організації виробничого процесу

Виробничий процес та його ціль. Структура виробничого процесу. Принципи організації виробничого процесу. Основні, допоміжні та обслуговуючі процеси.

12.2. Організаційні типи виробництва

Одиничний, серійний, масовий типи виробництва. Порівняльна характеристика типів виробництва. Типи виробництва та вплив на його організаційно-технічну побудову й ефективність.

12.3. Організація виробничого процесу в часі та просторі

Виробничий цикл та його структура. Методи поєднання операцій та їхній вплив на виробничий цикл. Послідовний, паралельний, паралельно-послідовний способи передачі предметів праці у виробництві.

12.4. Методи організації виробництва

Непотоковий і потоковий методи організації виробництва. Організація непотокового виробництва. Загальна характеристика потокового виробництва. Тенденції розвитку потокового виробництва.

12.5. Якість продукції

Поняття якості продукції та показники, що її визначають. Методи оцінки якості продукції. Соціально-економічна ефективність підвищення якості продукції. Основні чинники підвищення якості продукції підприємства.

Тема 13. Витрати на виробництво та реалізацію продукції

13.1. Поняття собівартості продукції, витрат, витрат операційної діяльності. Класифікація витрат

Нормативна база щодо визначення понять собівартості продукції і витрат. Виробнича собівартість продукції, собівартість реалізованої продукції. Витрати операційної і звичайної діяльності. Витрати операційної діяльності, які не включаються до собівартості продукції. Класифікація витрат за окремими ознаками. Витрати на гривню товарної продукції.

13.2. Групування витрат за економічними елементами

Сутність і призначення групування витрат за економічними елементами. Склад економічних елементів витрат. Розрахунок кошторису виробництва за економічними елементами.

13.3. Групування витрат за статтями калькуляції

Сутність і призначення групування витрат за статтями калькуляції. Калькулювання та його місце в економічних розрахунках. Об'єкти калькулювання й калькуляційні

одиниці. Рекомендована номенклатура калькуляційних статей витрат. Методика обчислення окремих статей калькуляції. Методи калькулювання собівартості продукції. Методи віднесення непрямих витрат на окремі види продукції.

13.4. Калькулювання собівартості продукції в комплексних виробництвах

Методи калькулювання собівартості в комплексних виробництвах: прямої локалізації витрат, виключення витрат, розподілу витрат, комплексний метод; сфера та умови їх застосування.

13.3. Визначення точки беззбитковості

Характер поведінки витрат у залежності від обсягу виробництва й рівня використання виробничих потужностей. Визначення точки беззбитковості з використанням аналітичного й графічного методів.

13.4. Напрямки зниження витрат підприємства

Обґрунтування й вибір напрямків зниження поточних витрат на підприємствах. Групи чинників зниження поточних витрат: підвищення технічного рівня виробництва; вдосконалення організації виробництва, праці й управління; збільшення обсягу виробництва та підвищення якості і конкурентоспроможності продукції.

13.5. Ціноутворення на підприємстві

Поняття і роль ціни в ринковій економіці. Функції ціни: вимірювальна, облікова, регулююча, стимулююча, перерозподільна. Основні фактори, що впливають на рівень цін. Державне регулювання ціноутворення. Види цін та сфери їх застосування. Види цін згідно із документом «Інкотермс-2000». Методи встановлення ціни. Система знижок і доплат до ціни. Шляхи вдосконалення ціноутворення на продукцію підприємства.

Тема 14. Фінансово-економічні результати діяльності підприємства

14.1. Сутність та класифікація фінансових результатів

Види діяльності підприємства. Поняття фінансового результату діяльності підприємства. Прибуток явний та економічний. Порядок визначення різних видів прибутку на підприємстві. Відображення фінансових результатів підприємства у відповідності зі стандартами бухгалтерського обліку. Сумарний прибуток від звичайної та надзвичайної діяльності підприємства до та після оподаткування. Джерела формування прибутку і доходу підприємства. Напрямки використання прибутку. Визначення маржинального доходу та порога беззбитковості.

14.2. Оцінка ефективності діяльності підприємства. Сутність та критерії економічної ефективності

Оцінка фінансово-економічного стану підприємства. Показники рентабельності та прибутковості. Оцінка соціально-економічної ефективності виробництва. Методи визначення порівняльної ефективності варіантів виробничих господарських рішень. Фактор часу в оцінці ефективності діяльності підприємства. Фактори підвищення ефективності діяльності підприємства.

14.3. Методи визначення порівняльної ефективності варіантів виробничих господарських рішень.

Співставлення величин поточних та одночасних витрат по варіантам. Коефіцієнти порівняльної економічної ефективності та строку окупності. Економічний річний ефект.

Тема 15. Розвиток підприємств: сучасні моделі, трансформація та реструктуризація.

15.1. Сучасні моделі розвитку підприємств

Сучасні моделі розвитку підприємств, їх сутнісна характеристика. Трансформація підприємства.

15.2. Поняття, завдання та форми реструктуризації підприємства

Економічна сутність і мета процесу реструктуризації підприємства. Основні форми реструктуризації: оперативна та стратегічна.

15.3. Види реструктуризації

Види реструктуризації: організаційно-правова, технічна, економічна, фінансова, управлінська. Ступінь реструктуризації: часткова та комплексна.

15.4. Порядок здійснення й ефективність реструктуризації суб'єктів господарювання

Порядок здійснення реструктуризації. Обґрунтування концепції та розробка бізнес-плану реструктуризації. Основні варіанти проведення реструктуризації підприємств. Реалізація та оцінка ефективності проектів реструктуризації.

Тема 16. Економічна безпека та антикризова діяльність

16.1. Характеристика економічної безпеки підприємства

Поняття економічної безпеки підприємства, її головна мета та функції. Структурні елементи економічної безпеки: фінансова, інтелектуальна та кадрова, техніко-технологічна, політико-правова, інформаційна, екологічна, силова складові та їх змістовні характеристики.

16.2. Оцінка рівня економічної безпеки підприємства

Сутнісна характеристика та загальна методологія оцінки рівня економічної безпеки підприємства. Розрахунок сукупного критерію економічної безпеки суб'єкта господарювання

16.3. Санація підприємств

Санація суб'єктів господарювання. Класична модель процесу фінансового оздоровлення підприємства. Формування стратегічних цілей і тактики проведення санації. Розробка програми та проекту санації. Бізнес-план фінансового оздоровлення, його структура. Техніко-економічне обґрунтування санації підприємства.

16.4. Банкрутство підприємств

Банкрутство підприємства як економічне явище. Причини та ознаки банкрутства. Законодавство України з питань банкрутства. Етапи та процедура порушення справи про банкрутство. Методика визначення ймовірності банкрутства суб'єктів господарювання. Модель Альтмана.

16.5. Ліквідація збанкрутілих підприємств

Порядок ліквідації збанкрутілих підприємств в Україні. Юридичні наслідки ліквідації та форми реалізації майна банкрутів. Черговість задоволення претензій кредиторів.

4. Порядок оцінювання результатів навчання

Система оцінювання сформованих компетентностей у студентів враховує види занять, які згідно з програмою навчальної дисципліни передбачають лекційні, семінарські, практичні заняття, а також виконання самостійної роботи. Оцінювання сформованих компетентностей у студентів здійснюється за накопичувальною 100-бальною системою. Відповідно до Тимчасового положення "Про порядок оцінювання результатів навчання студентів за накопичувальною бально-рейтинговою системою" ХНЕУ ім. С. Кузнеця, контрольні заходи включають:

поточний контроль, що здійснюється протягом семестру під час проведення лекційних, практичних та семінарських занять і оцінюється сумою набраних балів (максимальна сума – 60 балів; мінімальна сума, що дозволяє студенту складати іспит, – 35 балів);

модульний контроль, що проводиться у формі колоквиуму як проміжний міні-екзамен з ініціативи викладача з урахуванням поточного контролю за відповідний змістовий модуль і має на меті *інтегровану* оцінку результатів навчання студента після вивчення матеріалу з логічно завершеної частини дисципліни – змістового модуля;

підсумковий/семестровий контроль, що проводиться у формі семестрового екзамену, відповідно до графіку навчального процесу.

Порядок проведення поточного оцінювання знань студентів. Оцінювання знань студента під час семінарських та практичних занять та виконання індивідуальних завдань проводиться за такими критеріями:

розуміння, ступінь засвоєння теорії та методології проблем, що розглядаються; ступінь засвоєння фактичного матеріалу навчальної дисципліни; ознайомлення з рекомендованою літературою, а також із сучасною літературою з питань, що розглядаються; вміння поєднувати теорію з практикою при розгляді виробничих ситуацій, розв'язанні задач, проведенні розрахунків у процесі виконання індивідуальних завдань та завдань, винесених на розгляд в аудиторії; логіка, структура, стиль викладу матеріалу в письмових роботах і при виступах в аудиторії, вміння обґрунтовувати свою позицію, здійснювати узагальнення інформації та робити висновки; арифметична правильність виконання індивідуального та комплексного розрахункового завдання; здатність проводити критичну та незалежну оцінку певних проблемних питань; вміння пояснювати альтернативні погляди та наявність власної точки зору, позиції на певне проблемне питання; застосування аналітичних підходів; якість і чіткість викладення міркувань; логіка, структуризація та обґрунтованість висновків щодо конкретної проблеми; самостійність виконання роботи; грамотність подачі матеріалу; використання методів порівняння, узагальнення понять та явищ; оформлення роботи.

Загальними критеріями, за якими здійснюється оцінювання позааудиторної самостійної роботи студентів, є: глибина і міцність знань, рівень мислення, вміння систематизувати знання за окремими темами, вміння робити обґрунтовані висновки, володіння категорійним апаратом, навички і прийоми виконання практичних завдань, вміння знаходити необхідну інформацію, здійснювати її систематизацію та обробку, самореалізація на практичних та семінарських заняттях.

Підсумковий контроль знань та компетентностей студентів з навчальної дисципліни здійснюється на підставі проведення семестрового екзамену, завданням якого є перевірка розуміння студентом програмного матеріалу в цілому, логіки та взаємозв'язків між окремими розділами, здатності творчого використання накопичених знань, вміння формулювати своє ставлення до певної проблеми навчальної дисципліни тощо.

Екзаменаційний білет охоплює програму дисципліни і передбачає визначення рівня знань та ступеня опанування студентами компетентностей.

Кожен екзаменаційний білет складається із 5 практичних ситуацій (два стереотипних, два діагностичних та одне евристичне завдання), які передбачають вирішення типових професійних завдань фахівця на робочому місці та дозволяють діагностувати рівень теоретичної підготовки студента і рівень його компетентності з навчальної дисципліни.

Результат семестрового екзамену оцінюється в балах (максимальна кількість – 40 балів, мінімальна кількість, що зараховується, – 25 балів) і проставляється у відповідній графі екзаменаційної "Відомості обліку успішності".

Студента слід **вважати атестованим**, якщо сума балів, одержаних за результатами підсумкової/семестрової перевірки успішності, дорівнює або перевищує 60. Мінімумально можлива кількість балів за поточний і модульний контроль упродовж семестру – 35 та мінімумально можлива кількість балів, набраних на екзамені, – 25.

Підсумкова оцінка з навчальної дисципліни розраховується з урахуванням балів, отриманих під час екзамену, та балів, отриманих під час поточного контролю за накопичувальною системою. Сумарний результат у балах за семестр складає: "60 і більше балів – зараховано", "59 і менше балів – не зараховано" та заноситься у залікову "Відомість обліку успішності" навчальної дисципліни.

Розподіл балів за тижнями

Теми змістовного модулю			Лекційні заняття	Практичні заняття	Виконання домашніх завдань	Перевірка есе	Письмова контрольна робота	Колоквіум	іспит	усього
Змістовий модуль 1.	Теми 1	1 тиждень	0,5	0,5						1
	Тема 2	2 тиждень	0,5	0,5	1,5					2,5
	Тема 3	3 тиждень	0,5	0,5		1				2,0
	Тема 4	4 тиждень	0,5	0,5		1				2,0
	Тема 5	5 тиждень	0,5	0,5			4			5
	Тема 6	6 тиждень	0,5	0,5	1,5					2,5
	Тема 7	7 тиждень	0,5	0,5						1,0
	Тема 8	8 тиждень	0,5	0,5	1,5					2,5
Змістовий модуль 2.	Тема 9	9тиждень	0,5	0,5			4	8		13,0
	Тема 10	10 тиждень	0,5	0,5	1,5					2,5
	Тема 11	11 тиждень	0,5	0,5						1,0
	Тема 12	12 тиждень	0,5	0,5			4			5,0
	Тема 13	13 тиждень	0,5	0,5	1,5					2,5
	Тема 14	14 тиждень	0,5	0,5						1,0
	Тема 15	15 тиждень	0,5	0,5	1,5					2,5
	Тема 16	16 тиждень	1,0	1,0			4	8		14,0
Іспит									40	40
Усього			8,5	8,5	9	2	16	16	40	100

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ЄКТС	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82 – 89	B	добре	
74 – 81	C		
64 – 73	D		
60 – 63	E	задовільно	не зараховано
35 – 59	FX	незадовільно	
1 – 34	F		

5. Рекомендована література

Основна

1. Господарський кодекс України : чинне законодавство зі змінами та допов. станом на 1 верес. 2017 р.: (ОФІЦ. ТЕКСТ). – К.: ПАЛИВОДА А. В., 2017. – 208 с.
2. Економіка підприємства: підручник / М. В. Афанасьєв, О. Б. Плоха. – Х.: ІНЖЕК, 2013. – 664 с.
3. Економіка підприємства: підручник / За заг. ред. С.Ф. Покропивного. – Вид. 3-тє, без змін. – К. : КНЕУ, 2006. – 528 с.
4. Экономика предприятия: Учебное пособие / Сост. Хохлов Н. П., Гиль С. Е., Приймак Л. И. – Х.: ИД «ИНЖЭК», 2005. – 196 с.
5. Шарко М.В. Економіка підприємства : навч. посіб. / М.В. Шарко, Н.В. Мешкова-Кравченко, О.М. Радкевич. – Херсон : Олді-плюс, 2014. – 436 с.

Додаткова

6. Афанасьєв М. В., Гончаров А. Б. Економіка підприємства: Навчально-методичний посібник для самостійного вивчення дисципліни / За ред. проф. М. В. Афанасьєва. – Х.: Вид «ІНЖЕК», 2003. – 410 с.
7. Бойчик І. М. Економіка підприємства: Навч. посіб. [для екон. вищ. навч. зал.] / Ірина Бойчук. – 2-е вид., допов. і перероб. – К.: Атака, 2011. – 528 с.
8. Бондар Н. М. Економіка підприємства: Навч. посіб. 2-е вид., доп. – К.: А.С.К., 2005. – 400 с.
9. Васильців Т. Г. Економіка малого підприємства: [навчальний посібник] / Васильків Т. Г. – К., 2013. – 446 с.
10. Гетьман О. О., Шаповал В. М. Економіка підприємства / Навч. посіб. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 448 с.
11. Грибик І.І. Економіка та управління підприємством: теорія і практика : навч. посіб. / І.І. Грибик. – К. : Ліра-К, 2014. – 428 с.
12. Гриньова В. М., Салун М. М. Організація виробництва: навч. посіб. – Х.: ВД «ІНЖЕК», 2005. – 552 с.
13. Захарченко В. І. Економіка підприємства. Теорія./ Захарченко В. І., Меркулов М. М., Балахонова О. В. – К., 2011.– 324 с.
14. Планування діяльності підприємства : навчальний посібник / А. Ф. Бурик. - Київ : ЦУЛ, 2016. - 260 с.
15. Економіка підприємства : навчальний посібник / Н. М. Яркіна. - К.: Ліра-К, 2015. - 498 с.
16. Економіка підприємства: Навчальний посібник / С.М. Рогач, Н.М. Суліма, Л.М. Степасюк та ін. К.: «ЦП «КОМПРИНТ»», 2015. – 392 с.
17. Економіка підприємства: Навчальний посібник (практикум) / С.М. Рогач, Н.М. Суліма, Л.М. Степасюк та ін. К.: «ЦП «КОМПРИНТ»», 2016. – 488 с.
18. Економіка підприємства: компетентність і ефективність розвитку: монографія / В. С. Пономаренко, М. В. Афанасьєв, І. В. Гонтарева та інш.; за заг. ред. д.е.н., проф. Пономаренка В. С. – Х. : ХНЕУ, 2013. – 187 с.
19. Економіка підприємства: теорія і практика : навчальний посібник / В. В. Кулішов. - Львів : Маг- ноля 2006, 2016. - 208 с.
20. Економіка підприємства в схемах й таблицях: Навч. посіб. / Т. М. Серікова, Є. П. Кожанова, В. І. Мельник, Г. М. Шумська. – Х.: ВД «ІНЖЕК», 2009. – 304 с.
21. Економіка підприємства: / В.І. Мацибора, Т.В. Мацибора, В.К. Збарський: [Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів]. – К.: Каравелла, 2012. – 328 с.
22. Экономика предприятия: Учебн. пособие / П. А. Орлов и др.; Под общей редакцией П. А. Орлова. – Харьков: Изд. ХГЭУ, 2003. – 400 с.

Інформаційні ресурси

23. Податковий кодекс України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://minrd.gov.ua/nk>.
24. ЛігаБізнесІнформ // www.liga.net.
25. Нормативні акти України // www.nau.kiev.ua/
26. Українське право // www.ukrpravo.com/
27. Макроекономічна ситуація, поточні тенденції періоду (за відповідні періоди) // www.bank.gov.ua
28. Інститут еволюційної економіки // <http://iee.org.ua/ru/>
29. Регіони України : статистичний щорічник [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.ukrstat.gov.ua
30. Економіка підприємства : підручник / М. В. Афанасьєв, О. Б. Плоха; за ред. В. С. Пономаренка ; кер. проекту В. М. Анохін ; дизайн : К. Л. Біломестна, В. Л. Верхова, Д. С. Мухіна, Д. О. Романова. – Мультимедійне інтерактивне електрон. вид. комбінованого використ. – Х.: ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2014.